

פעמים בראשית הדרך

"פעמים" מבקש לשמש במה למורשת התרבות של יהדות המזרח, חשיפתה והנחלתה לרבים. אין הוא כתביעת ראשון בתחומו. קדמו לו קבצים וכתביעת, אם למחקר המבוסס על כתבייד ומקורות ראשוניים – כ"ספונות", השנתון של מכון ברצבי, המחדש את הופעתו עכשיו – ואם לדברי ספרות, עיון ופובליציסטיקה – כ"שבט ועם", "אוצר יהודי ספרד", "במערכה", "אפיקים" ואחרים שתדלו להופיע. כל אחד מפירסומים אלה ודרכו חכיותיו, או גם מגבלותיה, ואף על־פיכן יש מן הייחוד והראשוניות בדרך ש"פעמים" מבקש ללכת בה.

מורשת התרבות של קהילות ישראל במזרח – שנכללים בהן בעיקר יהודי ארצות־האיסלאם, הבאלקאנים ואסיה התיכונה – זוכה באחרונה להתעניינות מודגשת בתחומי המחקר, החינוך, הביטוי הספרותי ובתחומים אחרים. פעילות זו היא תופעה חדשה לא רק משום שהרבים מכירים בנחיצותה ומשרד החינוך והתרבות פועל לקידומה, היא גם חדשה ביעדיה, במגמותיה ובדרכים שהיא מבקשת להשיגם. אין היא חלק מחיטוב עדתי, פוליטי או חברתי, אלא מיועדת לכלל ישראל. עניינה לא במאבק ובתעמולה אלא בהקניית ידע מבוסס ומוקפד מבחינה מדעית. היא מתכוונת להקיף את מלוא גוני־הקשת של מורשת זו לכל פזורי־תפוצותיה והדיסציפלינות הנזקקות לה בהנחה שיש עניין ויש טעם בזימון בכפיפה אחת. ואחרון חשוב, עניינה במורשת זו מקורו בהכרה, כי טיפוחה והנחלתה הם צורך, בראש ובראשונה, כדי להגיע למלאות ולשלמות של תרבות ישראל בכללה, האחת והמשותפת לכל ישראל.

פעילות אינטנסיבית בתחום זה ניכרת באחרונה במיוחד בשדה המחקר האקדמי ובמערכת־החינוך לשלביה, פעילות המלווה בעיות וקשיים עקרוניים ומעשיים. המחקר בתחום הנדון מפוצל בין

לשונות ותרבויות הרבה (בסקירה אחת שנועשתה באחרונה נמצא כי מורשת יהודי המזרח מזורה על-פני כעשרים לשונות וספרויות), גדור בדיסציפלינות שונות, נאבק עם נדירות התעודות שבכתב והשתכח חות המקורות שבעל-פה, ולבט עם מיעוט חוקרים מימונים. חרף קשיים אלה נתבע המחקר להשיג בזמן קצר את שנוח חולול עת ארוכה. במערכת-החינוך דומה אין עוררין כיום על הצורך לשלב המורשת האמורה בתוכניות הלימודים בהיסטוריה, בספרות וכיוצ"ב. מיעוטם של ספריי-סוד וספרי-לימוד ושל מקורות מידע מנופים העשויים לשמש מטרה זו הוא המעכב. ומי יודע עוד כמה זמן יעמוד בעינו פער זה שבין המטרה ובין השגתה למעשה.

"פעמים" מבקש לשרת מערכת זו בשני קצותיה, את החוקרים בחישוף המורשת מזה ואת העוסקים בהנחלתה מזה. לכך יכוונו תוכן העניינים, המבנה והמדורים של כתבי-העת, והם:

★ מחקרים ועיונים – בהיסטוריה, אנתרופולוגיה וסוציולוגיה, לשר נות היהודים וספרותם, חקר היצירה הדתית, האמנויות והפולק-לור. בכלל זה יודגשו עניינים מתקופות מאוחרות יותר וידועות פחות.

★ דיוני חוקרים שיזומנו יחדיו בסוגיות מרכזיות העולות מתוך המחקר והעיון.

★ תעודות ומקורות, מילוליים וחזותיים, מלויים מבואות והסברים, שיש בהם עניין לרבים.

★ העמדת בעיות השנויות במחלוקת לדיון.

★ ביקורת וסקירות על ספרים ודברי-מחקר המתפרסמים בתחום זה, בעברית ובלועזית.

★ מידע על מפעלים ואירועים מדעיים – הן להידוק שיתוף-הפעולה בין החוקרים בנדון, הפזורים בין מוסדות ובמקצועות

שונים, והן כשירות לציבור הנזקק לכך, שיוכל להפיק תועלת ממפעלים אלה.

המאמרים ב"פעמים" יכוונו בדרך-כלל לחוג רחב של קוראים ולא לאנשי-המקצוע בלבד. כתב-העת החדש אינו נדרש לעסוק בשלל הנושאים האקטואליים – החשובים כשלעצמם – בענייני המדיניות, החברה, החינוך, המצוקה והפערים המעיקים על יהודי המזרח. עם זאת, יתפרסמו דיונים בשאלות השנויות במחלוקת העולות מן המחקר. ולא במקרה מובאים בחוברת זו דברי פרופ' ח"ה בך-ששון ז"ל, ההיסטוריון הנודע ששלל את המונח "מורשת יהדות המזרח" מעיקרו. בעיות מעין אלו הן בשורש העניין שבמורשת הנדונה ויש להן משמעות להלכה ולמעשה.

על אף ההשגות והקשיים הפזורים על הדרך ש"פעמים" מבקש ללכת בה, אנו מאמינים בנחיצותו של כתב-העת החדש בזמן הזה. היענותם של חוקרים ומלומדים מאוניברסיטאות וממכוני-מחקר בארץ, שכולם מיוצגים במערכת, ואף מחו"ל, להשתתף בעבודתו היא מקור של עידוד לנו. עם זאת, אנו נושאים עינינו לחוגים רחבים בציבור, הנזקקים בעבודתם למידע על יהדות המזרח, אפילו אין זה עיסוקם המקצועי. כוונתנו למורים ולמחנכים, לאנשי-ציבור, לעובדי דים קהילתיים לסוגיהם, לסופרים ולאמנים ולכל המגלים עניין במורשת זו.

והנה חוברת ראשונה זו של "פעמים" – אך צעד אחד בדרך ארוכה.

העורך